

„...a róna, hol születtem” A Petőfi szülőhelyvita könyvbemutató

Petőfi Sándor születési helye mind a mai napig foglalkoztatja az olvasókat. Fekete Sándor író 1972: „*hiba volna akár a félegyházi, akár a kiskőrösi születést vitathatatlanra deklarálni.*”

Fekete Sándor 1973: „*A nagyobb érdek pedig nem egy kisváros érdeke, hanem a magyar tudományé.*”

Fekete Sándor: „*Itt keresztelték meg [...] fiukat Alexander... néven.[...] 1823. január elsején. Kerényi Ferenc: „A Petőfi-kutatás nagy tartalékának a helytörténetet látom.*”

Időpontok egybeesése: *Úton vagyok s nem vagy velem*, Nagykőrös, 1848. június 5-6, *Szülőföldemen*, Félegyháza, 6-8, választókerületében tartózkodik (Szabadszállás, Kunszentmiklós, Kiskunlacháza, Fülöpszállás) június (5) 6-8.

(A Kiskunság közigazgatási egység, kiváltságos terület volt 1876-ig. Kiskőrös nem tartozott a Kiskunsághoz. Kiskőrös neve nem merült fel szülőhelyként 1857-ig.)

Érvek a félegyházi születés mellett

Okmánybeírások: 1828-1830, Kecskemét evangélikus iskola, félegyházi. 1828, „Alexander Petrovits” név után beszúrva „Félegyh.” 1830: A beírás ideje rovat: „Félegyháza.”

Házassági level: „Életnemők, származások és Lak helyek” Petőfinél: „Nóte-len, Félegyházi, Pest.” (Ekkor Pesten lakott.)

A választási kerületek: Félegyháza, követjelölt: Boczonádi Szabó Sándor. Ha-las, követjelölt: ifj. Gózon Imre. Szabadszállás, Kunszentmiklós, Lacháza, Fülöpszállás, Dorozsma, Majsa, követjelölt : Petőfi Sándor.

Petrovits István 1824 december 4: félegyházi mészárszék bérbe vétele. Mezősi Károly nem talált olyan adatot a kiskunfélegyházi levéltárban, amely igazolná, hogy Petrovits István Félegyházán bérlőtárs volt 1822. év végén.¹

Pásztor Ferenc a Bankós Károlynak írt: „Szándékom követté lenni...” levél-ről állította, hogy igazolja Petőfi félegyházi születését. (Bankós Károly született 1821, Izsák, 1829-1905 között Kunszentmiklóson lakott.)

Érvek a kiskőrösi születés mellett

Iskolai okiratok: pesti piarista gimnázium 1834/35 évi anyakönyv, aszódi gimnázium anyakönyvei 1835/36, 33 sorszám, 1836/37, 40 sorszám, 1837/38, 40 sorszám, 1838 június 27 aszódi bizonyítvány, 1838 augusztus 31, a selmeci Líceum anya-

¹ MEZŐSI Károly, Közelebb Petőfihez, i. m. 48. o.

könyve. 1839. szeptember, Sopron, katonai törzslap, Pápa 1841/1842 I., II félév, mértan osztálynaplók.

Pákh Albert, 1857, a „legdöntőbb” bizonyíték, olyan „keresztstüló vallomása, aki nem szerepel a kiskörösi keresztelési anyakönyvben: özv. Kovácsay Ferencné Dinka Annáé.”

Özv. Dinka Jánosné, Fekete Anna 1872-ben tanú a Kiskörösi Járásbíróságon a szülésről: „ Petrovitsné a szülés ideje előtt a kiskörösi mézszárszékbe volt, ... – és ott lett rosszul hirtelen – haza szaladt, [...] alig bírta levetni csizmáit, olly hirtelen lepték meg a szülési fájdalmak.”

Nyolc év múlva: “Petrovitsné a szülés előtt náluk lett rosszul, nem a mézszárszékben, csikorgó hideg tél, félöles hó volt,”

Petőfi Sándor keresztstülői: Kovácsay Ferencné Dinka Anna, valamint Martiny Károly, Martiny Ludovika, Dinga Sámuel és felesége Petykó Éva, Viczián János.

Kurucz Zsuzsanna: (a kiskörösi anyakönyv) született 1813-ban, Petőfi születése idején kilenc és fél éves volt. Kurucz Zsuzsanna sírfelirata: „Itt nyugszik Petőfi dajkája: Kurucz Zsuzsanna. Élt nyolcvannégy évet.”

Petrovics István és Kiskörös mezőváros haszonbérleti szerződése 1821: Mezősi: „ki adjuk árendába, Mézszár-Székünket, s azzal kaptolt Javakkal egyetemben, nevezetessen Vágó Székünknel lévő egy Szoba, Kamra, és Konyhából álló Lakást, ...”² Istenes József írja: Petrovicsék 1821. november 1-től 1824. október közepéig bizonyíthatóan Kiskörösön laktak. Bizonyítéka a szerződés, amelyet Petrovics István székárendás Kiskörös tanácsával kötött 1821. szeptember 6-án. Ez a szerződés ma a Kecskeméti Levéltárban található.³ „Kiskörös előljárói kiadják árendába mézszárszéküket és azzal kapcsolt javakkal egyetemben, nevezetesen Vágó Széknel lévő 1 szoba, Kamra, és Konyhából álló lakást, ...” Az állítás igazolására hiányzik a szerződés és a regálé, amelyre hivatkozik Istenes József. A szerződés nem található a Kecskeméti Megyei Levéltár anyagában.⁴

Mezősi Károly és Istenes József idézett szerződése tartalmilag azonos, de különböző helyesírással idézik. A szerződés szövege hasonló a Wattay család Viczián Jánossal kötött szerződésével.

“... mi Kis Körös Várossa Bírája ... kiadjuk suhárendába id. Viczián János helybeli lakosnak a Nagy Vendég Fogadó Épületben levő Mézszárszékét azzal kapcsolt javakkal egyetemben u.m. a vágó széknél levő egy szoba, konyha, kamra, s padlásból álló lakást, ... 1. A Suhárenda kezdődik 1842-ik Január első napjával és végződik 1844-ik December utolsó napjával”. Ferenczi Zoltán Petrovics István Kisörös haszonbérleti szerződés megkötésének dátuma: 1821. szeptember 6.⁵

² I. m.56. o.

³ Istenes József: „Szent a küszöb...” Kiskörös, 1980. 91. oldal

⁴ Az V.349 A/1 jelű Kiskörös mezőváros feudális iratai, Kiskörös mezőváros tanácsának iratai, b., Gazdasági iratok 1772-1847, Közigazgatási iratok 1792-1847., (Protocollum) Kiskörösi tanácsi jegyzőkönyvek anyaga című gyűjteményekben. A levéltári jegyzék szerint nincs Számadási főkönyv kötet. A szálas iratokban sem található

⁵ FERENCZI Zoltán, Petőfi szülőháza, PETŐFI-MUZEUM, V. évfolyam, 3. szám, 1892. május, 5.

⁶ Kecskeméti Megyei Levéltár, V. 349 A/ 1 jelű Kiskörös mezőváros feudális iratai, Kiskörös Tanácsulési jegyzőkönyvek (Protokollum) 1811-1823., 216.,217.,218.

A Kiskőrösi Tanácsí jegyzőkönyvi bejegyzés szerint 1821. július 7-én, szeptember 5-én és szeptember 14-én volt tanácsülés, sem augusztus 6-án, sem szeptember 6-án nem tartottak ülést.

A Tanácsí Jegyzőkönyvből 1821 szeptember 5-étől 1823 május 1-jéig két esetben olvasható Petrovits István neve: 1821. október 11-én marhák árának leírása és 1823 január 2-án Mihályik György bizonyáglevelében.

Arról csak tanúvallomások szólnak, hogy Petrovicsék Kiskőrösön a bérbe vett Makovinyi Márton borbélymester házában laktak. A tanúvallomásokat a Kiskőrösi Járásbíróháson 1872-ben vették fel.

Hat tanúból négy állította: „Igen is tudom, a Makovinyi-féle házban. „Özv. Dinka Jánosné: „Egy ideig a városi fogadóban... később... amelyiken Petőfi Sándor ékköve van.” Özv. Dukai Pálné Jeszenszki Zsuzsanna: „Eleinte laktak a vendégfogadó alatt... később átmentek az úgy nevezett Makovinyi-féle házba...” Ezek a tanúvallomások ellentmondanak a haszonbérleti szerződésben kiutalt lakásnak, amely a vendégfogadó épületében és nem a Makovinyi-házban volt.

Hauserné Rosenfeld Rebeka 1872 október 11-én „.. házba hol ő és én is laktam vele egy üdőben [...] ezen ház akkor is most is a Nagy Vendég Fogadó féle ház a nagy piarczon [...] és pedig az első kaputól balra az uczára egy szobából egy kamrából állott lakása”. Hauserné ellentmondó vallomásának jegyzőkönyvét nem juttatta el Kiskőrös „örök emlékül” Pest megyéhez, az Akadémiához. Hauser Lipót nyilatkozatai 1864-ben és 1872-ben: „Petőfi velem egy házban, Kiskőrösön született” Hauser azonban nem születhetett Petőfivel egy helyen csak akkor, ha anyja beköltözött ide, de nem tette. Vagy, ha a vendégfogadó épületében született. Ez esetben pedig hamis a „szülőház”. Nincsenek a szülőház hitelességét igazoló adatok.

Érvek a szabadszállási születés mellett

Petrovits István 1818-ban érkezett Szabadszállásra és Zabolai István „Szék Árendása” volt. Petrovits István és Hruz Mária Aszódon szeptember 15-én esküdtek meg és Szabadszállásra jöttek

1819: Concivilisaltat Szabadszálláson. Polgárságot kapott.

1821. augusztus 16.: „Felséges Nádor Ispány, József Ó Cs.K. Fő Hertzegsége... Mária Hertzeg Asszonnyal” látogatásakor a 12 tagú lovas deputáció tagja volt.

1822: Szabadszálláson lakott és bérelte Szűts István árváinak földjét. A szájhagyományok szerint decemberben itt született Sándor, első gyermekük. Kiskőrösön árendálta a mézszárszéket. A székálló legény Mihályik György volt.

1823: Összeírás, Szabadszálláson vették számba. Kiskőrösön árendálta a mézszárszéket.

1824: A félegyházi szerződésben megjelölték, hogy „Szabadszállási Lakos”, azonban Kiss Kőrösi Szék Árendás Petrovits Istványnak...”

1828. július 7: szőlővásárlási szerződés: „Petrovits István most Félegyházi Székárendás Urnak, különben mint Városunk Helyes Lakosának” 1828. december 14-én tanyás földet vesz, 40 forintért, ezzel „Lakosunk redemptus lakos lesz, aki Privilegiális Juss”-okat élvez.

Összesítés az osztálynaplókban szereplő adatokról (a két táblázat egymás folytatásaként tanulmányozandó):

Családnév	Keresztnev	Kor	Vallás	Nemzetiség	Születési hely	Megye	Év	Félév
Petrovics	Sándor	19	evangélikus	magyar	Kiskőrös	Pest	1841/42	I.
Petrovics	Sándor	20	evangélikus	magyar	Szabadszállás	Kiskunság	1841/42	I.
Petrovics	Sándor	19	evangélikus	magyar	Szabadszállás	Kiskunság	1841/42	I.
Petrovics	Sándor	19	evangélikus	magyar	Kiskőrös	Pest	1841/42	II.
Petrovics	Sándor	21	evangélikus	magyar	Szabadszállás	Kiskunság	1841/42	II.
Petrovics	Sándor	20	evangélikus	magyar	Szabadszállás	Kiskunság	1841/42.	II.

Tagozat	Képzés	Apa családnév	Apa keresztnev	Foglalkozás	Lakhely	Megye
akadémia	mértan	Petrovics	István	mészáros	Dunavecse	Pest
akadémia	végtan, német	Petrovics	István	mészáros	Szabadszállás	Kiskunság
akadémia	diák literatúra	Petrovics	Sándor	asztalos	Szabadszállás	Kiskunság
akadémia	mértan	Petrovics	István	mészáros	Dunavecse	Pest
akadémia	természettudomány	Petrovics	Ferenc	asztalos	Szabadszállás	Kiskunság
akadémia	gondolkozástan	Petrovics	István	mészáros	Szabadszállás	Kiskunság

Petrovics István csak Szabadszálláson vett földet és házat.

Petőfi június 3 és 8 között Kunszentmiklóson és választókerületében tartózkodott. Hentaller Lajos a Budapesti Újság, 1895 szám 15-24. oldalán *Petőfi mint követjelölt* cikk, Petőfi június 6 és 8 között bejárta Kunszentmiklóst, Lacházát, Fülöpszállást és Szabadszállást. Magával hozta proklamációját: „A Kis- Kunokhoz Polgártársaim! Hazámfiak!... úgy is, mint kunok, mert Kis-kunságban születtem [...] azóta csak nagyon ritkán juthattam ahhoz az örömhöz, hogy szülőföldemet meglátogassam. [...]

Petőfi Sándor nagy valószínűséggel Szabadszálláson született.

(A dokumentumok power point-on láthatók az előadás alatt.)

Molnár Péterné
Pilinszky-, Móricz-, Toldy Ferenc-díjas magyartanár,
Petőfi-kutató, helytörténész